

Luuk van Middelaar

Hoe heikel ook, bespreek de Nord Stream-explosies

De rampen op en om het Oekraïense slagveld volgen elkaar snel op. Nu weer de verwoestingen na de allicht door Rusland opgeblazen Nova Kachovka-dam in de Dnipro. Zo raken eerdere voorvallen vergeten, als het ware overspoeld door de gebeurtenissenstroom. Maar een enkele voorbije episode duikt toch af en toe weer op, omdat ze de verbeelding prikkelt of wanneer nieuwe feiten aan het licht komen.

Zo'n terugkerende verhaallijn is de mysterieuze aanslag, eind september 2022, op de Nord Stream-gaspipeline in de Oostzee. Drie van de vier leidingen gingen eraan. Het was koelbloedige sabotage van de verbinding tussen Rusland en Duitsland - sinds jaren door de Verenigde Staten, Polen en Oekraïne bekritiseerd - op een moment dat Europa vreesde voor gasschaarste en een koude winter. Het dreef de prijzen mede op en was qua CO₂-uitstoot een milieuramp. Wie voerde deze actie uit? Met welke belangen?

Bij de EU en de NAVO luidt het devies: „Praat niet over Nord Stream”

Vorige week berichtte *The Washington Post* op grond van gelekte documenten dat de CIA al in juni 2022 van een Europese inlichtingendienst hoorde dat de Oekraïners plannen hadden om Nord Stream I op te blazen. Het Oekraïense team rapporteerde aan 's lands hoogste generaal. President Zelensky werd erbuiten gehouden. De aanslag van september vertoonde veel overeenkomsten met de onthulde plannen, maar ook verschillen. Onderzoek van de NOS en *Nieuwsuur*, samen met *Die Zeit* en ARD, wees dinsdag uit dat het de MIVD is geweest die de Amerikanen op de hoogte bracht (hoogstwaarschijnlijk wisten dus premier Rutte en de minister van Defensie Olongren ervan) - en ook dat de CIA de Oekraïners waarschuwde om het plan niet uit te voeren.

Deze berichten over eventuele Oekraïense betrokkenheid bieden al de derde duiding van de Nord Stream-explosies. Eerst stond het zoeklicht op Rusland. Meteen na de ontploffingen gold Poetin als de evidente dader. Zulke sabotage vereist brutaliteit en hightechnologisch vernuft, dat kon enkel de man in het Kremlin wezen. Beslist wilde hij Duitsland en Europa chanteren om de militaire en financiële steun aan Oekraïne te staken. President Joe Biden belofde

de zaak „tot op de bodem” uit te zoeken. Ook de Deense, Zweedse en Duitse inlichtingendiensten gingen aan de slag - vooralsnog zonder definitief antwoord.

Tussen ferme beschuldiging en besmukte stilte viel vorig najaar weinig te horen. In westerse media vroeg slechts een enkele dwarse stem, zoals de linkse intellectueel Wolfgang Streeck, hardop waarom Poetin zijn favoriete businessmodel zou opblazen, en dat nog wel in internationale wateren, met hoog risico te worden betrappt.

De tweede duiding, begin 2023, ging de andere kant op: de VS deden het. Aldus vermaard Amerikaanse onderzoeksjournalist Seymour Hersh in een zeer gedetailleerde reconstructie, die echter slechts leunde op één anonieme bron. Zijn hypothese van een door de VS uitgevoerde aanslag op ook door gasbedrijven uit NAVO-partners Duitsland, Frankrijk en Nederland meebetaalde pipeline was ongemakkelijk, en stond dicht bij anti-Amerikaanse complottheorieën. Moskou en Beijing smulden ervan. Moest je daarover berichten? Om er toch iets over te melden, goten enkele kranten het verhaal in een Hersh-portret. Zoals *de Volkskrant*: „Legendarisch onderzoeksjournalist bevestigt teloorgang met artikel over opgeblazen Nord Stream”.

Na Hersh' nieuwsbommetje brachten *The New York Times* en ook Duitse kranten verhalen over Oekraïense betrokkenheid - de derde hypothese, vorige en deze week dus versterkt. Toch blijven tal van vragen onbeantwoord. Als het Oekraïense was, kon het dat alleen? Willen de VS schuld afschuiven? Wat wist men in Den Haag en Berlijn?

Genoeg stof voor een spionageroman over kikvorsmannen in NAVO-wateren - behalve dat de zaak ook nu al politieke vragen oproept. Wie het ook deed, het valt op hoe heikel het is erover te schrijven of te praten. Niemand wilde Poetin in de kaart spelen door zelfs te suggereren dat de VS of Oekraïne erachter zouden kunnen zitten. In EU- en NAVO-bijeenkomsten luidt het devies: „Praat niet over Nord Stream”, ving *The Post* op.

Zulke stilte is problematisch. Ze voedt complottheorieën en bemoeilijkt publiek debat en strategische oordeelsvorming. Oekraïne, in doodsnood, verdedigt zich uiteraard met alle middelen. We knijpen hier met liefde een oogje toe als een 'afgedwaalde' Oekraïense raket over de Russische grens vliegt. Hun strijd is onze strijd. Tegelijk moeten we onszelf ruimte geven om de soms uiteenlopende belangen te benoemen en afwegingen te maken, juist omdat we met een land dat EU-kandidaat en NAVO-aspirant is zulke nauwe verbintenissen willen aangaan.